

Eens bolwerk van de adel

2012 is het jaar van de Historische Buitenplaats. De manifestatie vraagt met allerlei activiteiten publieke steun voor het behoud van dit belangwekkende erfgoed. Alles over het themajaar is te vinden op de website www.buitenplaatsen2012.nl. In het kader van het themajaar besteedt het Land van Lochem aandacht aan enkele buitenplaatsen rond Lochem en Laren. De artikelen van Jan Harenberg zijn met zijn toestemming overgenomen uit de publicatie *Eens bolwerk van de adel. Kastelen en landhuizen in de Achterhoek en Liemers*, uit 1999. De tekeningen zijn vervaardigd door J. Thomassen. Eerder verschenen in 1999 en 2000 al enkele hoofdstukken uit dit boek in *Belvédère*, het tijdschrift van de vroegere Stichting Streekgeschiedenis Lochem en omstreken.

AMPSEN

Ten Noorden van Lochem, vlak bij het voormalige raadhuis van Laren, ligt achter een grote weide het kasteel Ampsen.

Evenals bij Oolde waren er vroeger twee kastelen, te weten Oud-Ampsen en Nieuw-Ampsen, die ook hier op korte afstand van elkaar gelegen zijn.

De naam Amsen of Ampsen komt al vroeg voor; in 1105 Ulricus de Amsene en dertien jaar later Othelmus de Amsnon, maar het is niet zeker of zij iets met het latere kasteel te maken hebben. Meer zekerheid bestaat er bij Arnoldus de Ampsen, die in 1302 genoemd wordt en Jacobus Ampsonii in 1312 en Lambertus de Amsen in 1336. Daarna komen Gerardus, Andries en Lubbert. De namen worden nogal eens verschillend geschreven.

In het leenregister wordt als eerste genoemd Wolter, de zoon van Helmich en hij wordt in 1379 met het goed beleend. Wanneer hij omstreeks 1405 kinderloos komt te overlijden, gaat het goed naar zijn broer Hendrik, die dan beleend wordt met Alden-Ampsen, zodat er toen ook al een Nieuwen-Ampsen moet hebben bestaan. Waarschijnlijk was hij al eigenaar van laatstgenoemd goed en heeft er een broederdeling plaatsgehad toen hun vader overleed. In ieder geval, Hendrik verenigde beide goederen weer, en maakte in 1392 een verdeling van zijn goederen tussen zijn drie zoons Helmich, Seyne en Johan. Van deze verdeling is overigens niets terecht gekomen, daar zij allen voor hun vader overleden. Zodoende werd hun zuster Bertha van Ampsen eigenares, maar aangezien die uit haar beide huwelijken geen kinderen had, viel het goed aan de dochters van haar broer Seyne, Mija en Griete, waarvan alleen eerstgenoemde van belang voor Ampsen is. Zij trad in het huwelijk met Derck van Keppel van de Cloese, die in 1430 met Ampsen beleend werd.

Met de dood van Johan van Keppel in 1546 kwam een einde aan het "Keppel"-tijdperk. Zijn dochter Anna was in 1539 gehuwd met Johan Nagell en hun nageslacht zal hier in mannelijke lijn blijven tot 1928, wanneer Assueer Jacob baron van Nagell overlijdt. Maar voor het zover is, heeft Ampsen nog heel wat moeten ondergaan.

In de Spaanse tijd, in 1605 of mogelijk al in 1582, werden beide huizen Ampsen verwoest door de Spanjaarden. Gerrit Jan van Nagell moet het huidige huis in de eerste helft van de zeventiende eeuw hebben laten bouwen. Heeft hij hiervoor een geheel nieuwe plek gezocht? We weten het niet. Bij de plek waar eens Ouden-Ampsen stond, vinden we nu een boerderij met die naam en een gedeeltelijk omgracht kasteleiland, maar tussen deze boerderij en het huidige kasteel vinden we de boerderij Nieuwen-Ampsen.

Omstreeks 1760 werd het kasteel door het echtpaar Van Nagell le Leu de Willhem ingrijpend verbouwd. Het was toen een L-vormig gebouw met een traptoren in de hoek. Die toren verdween en een zandstenen ingangspartij, bekroond met de wapens van het echtpaar werd aangebracht. Aan de rechterzijde verrees een vleugel, zodat een U-vorm ontstond. De gracht om het huis werd gedempt. Het torentje aan de rechterzijde, een copie van de oude traptoren, werd eerst in 1935 gebouwd.

Via de graven Van Lynden van Sandenburg vererfde Ampsen op de huidige eigenaar, Jhr.Mr. Rudolph Everhard Willem van Weede. Het kasteel is in gebruik als kantoor.

Bron: Harenberg, Jan (tekst), Thomassen, Joop (tekeningen), Eens bolwerk van de adel. Kastelen en landhuizen in de Achterhoek en Liemers, [1999], Canaletto/Repro Holland, Alphen aan de Rijn, ISBN 90 6469 748 5.